

*De disciplina scholastica necessitate
utilitate et difficultate.*
I. N. S. S. T.

Ya
209

ACTUM SOLEMNEM!

ORATIONEM,

Inauguralem

VIRI

Præ-Clarissimi atq; Humanissimi

DN. M. PAULI MARTINI

SAGITTARII, JENENS.

Illustris hujus Scholæ Rectoris legi-
timè vocati dignissimi,

De

SEX ARIS ET PICTURIS IN A-

THENIENSIVM ACADEMIA POSITIS

ut &

De

DISCIPLINA SCHOLASTICA

Valedictoriam,

l.

intimat,

VIROSq; omnium Ordinum honoratiss-

simos omni animi submissione

ad audiendum

invitat

M. PETRUS Härtel/ Rector, & vocatus

Pastor & Adjunctus Smöln.

ALTENBURGI, APUD GOTHOFREDUM RICHTERUM,

ANNO M. DC. LXIX.

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(SAALE)

21

I. N. S. S. T.

Non immeritò acutissimi Politici Religioni in Republ. primas dedere, ita ut eam Rerumpubl. *fundamentum* & *basin* nominarent. Quamvis igitur eidem in Republ. Scholasticâ multum tribuamus, eandemque vim & dignitatem assignemus; addendum tamen putamus fulcrum aliquod, nempe *disciplinam*. *Disciplinam*, inquam, quæ cum *Religione*, in Scholis quam maxime utilis, quam maxime necessaria est, ut citius è mundo solem, quam eam è schola tollere queamus. Unde certè non peccarem, si de ejus *necessitate, utilitate* & *difficultate*, quædam in medium proferrem. Verum enim verò de his in ipsa *Valedictoria*, ut infra patebit, acturus sum. Quoniam verò certæ circa *masculam Disciplinam* sunt observandæ cautelæ de iis, quædam ex optimis autoribus in præsentem monebo: Antè autem, quam id fiat, de ipsa voce, *Disciplina*, quædam notanda veniunt. Derivatur quippe à *discere*, quia discantibus omnibus *disciplina* necessaria est. Significationem quod attinet, varia ea est: Vel enim significat die *Zucht*; vel die *Unterweisung*

sung

fung; vel die Kunst; vel ponitur pro præcepto sive
descripto; vel denique idem est, quod mos, consuetudo,
via, ratio, ars seu methodus, & quæ ἡδυσία Græcis dici-
tur, de quo plura *Cl. Faber in Lex. suo sub hac voce.*
Cæteras in præsentī significationes omnes seponimus,
attendentes eam tantum, quæ disciplina significat vel
Censuram, correctionem, correptionem, castigationem,
objurgationem, reprehensionem, Germ. die Zucht. Ad
rem ipsam quod spectat, ad *cautelās*, nempe, in *disci-*
plina, observandas, hæ vel respiciunt eum, qui *disci-*
plinam exercet, nempe *Præceptorem*, vel ipsam *di-*
sciplinam. *Præceptorem* quod concernit, qui di-
sciplinam exercet; eligatur is, qui sit pius, religiosus,
probus & virtuosus, qui habeat animum ad Deum, non
quidem quemvis, sed ad Deum verum, intentum & ere-
ctum; sit in Articulis fidei & religionis negotio purus,
sincerus, & probè instructus, ne vel occultum venenum,
suisque lectionibus subdolè involutam hæresin simplici
juventuti instillet, quæ deindè serpit, ut cancer & gan-
græna, nullisque mediis ac remediis tolli potest; sit Dei
timens ex toto corde & animo, non autem hypocritico;
pius sit, qui à DEO petat felicem in docendo & discipli-
nam exercendo progressum, & à DEO *ἰναρότητα* expectet,
non manuum suarum opus exosculetur, non seipsum su-
spiciat & admiretur, sed a Patre luminum, à quo omne
donum bonum, Jac. I. Qui preces pro basi & funda-
mento omnium suarum actionum habeat: Qui pro sa-
lute scholæ, Inspectorum & discipulorum (non autem
contra salutem Scholæ, Inspectorum & Discipulorum)
apud DEUM enixissimis precibus oret; Qui omnia ad
gloriam DEI dirigat; Non enim nobis Domine, sed no-
mini

mini Tuor da gloriam, inquit *Psalmista*; Vel, ut Gen-
tium ille Doctor & Ductor, *Paulus* 1. Cor. 10. Quic-
quid facitis, omnia ad gloriam DEI facite. Cœci sanè
Gentiles multis retrò seculis hoc probè observarunt.
Legimus enim, *Minoëm* jamjam regni fundamenta
jacturum, in antro Jovis sæpè latitare solitum, atqve ibi
diu multumqve commoratum, leges tanquam à Jove tra-
ditas attulisse, ut simplices homines ad parendum non
modo imperiò, sed etiam religione constringeret. Eâ-
dem arte *Lycurgus* usus est, dum legum suarum *Apol-
linem* fecit autorem. Imò & *Numa Pompilius* apud
Florum, ementito cum Dea *Egeria* nocturno congressu,
eò ferocem atqve agrestem adegit populum, ut, quod vi
& injuriâ occupaverat imperium, religionis & justitiæ
immagine gubernaret. Abeant itaqve & procul absint à
Disciplina, qui vel in fundamentis fidei parum versati
& instructi, vel qui ore tantum & formidine pœnæ, seu
remotionis, se confessores fidei produnt, re ipsa autem
pestilentissimum heterodoxiæ fovent venenum. Ab-
eant & hi, qui stulto quodam conatu, & ridicula quadam
arrogantia, nescio quid dubii de uno vel altero fidei Ar-
ticulo proferre satagunt. Abeant deniqve omnes ii, qui
verbi divini contemptores & Scholæ, ejusq; Præsidium
& membrorum jurati sunt hostes. Virtuosus sit Præce-
ptor, h. e. qui fama est integer, cujus vita caret omni cul-
pa & crimine omni, cujus mores sunt reprehensione ju-
sta vacui, vel, ut *Plutarchus* monet, querendi sunt
adix *Ant* i *ugi* *teist* *opus* *avertian* *mor*, h. e. vita ipsa incul-
pati & moribus irreprehensioiles. Vel, ut *Boëthius*
pluribus verbis exprimit, qui in sermone verax, in judi-
cando justus, in commisso fidelis, constans in vultu,
aspectu

aspectu pius (quippe vultus est tacitus Sermo mentis, in-
dices oculi) in omni denique virtute insignis & bonitate
laudabilis, nec non diligens, vel, ut *Quintilianus* *L.*
1. c. 2. Institut. Orat. qui nec habeat vitia, nec ferat.
Et ut in specie de uno vel altero dicam, modestus sit.
Aurea enim sunt verba *Taciti XV. Annal. cap. 2.*
quibus Vologesen, Regem Parthorum suos alloquen-
tem ita introducit: *Vestra quidem vis & gloria,*
in integro est, addita modestie fama; quæ neq;
summis mortaliū spernenda, & à Diis esti-
matur. Amorem foveat erga Discipulos. Pa-
tris enim loco se esse putet: unde & paterno afficiat
discipulos amore, vel, ut *PLINIUS* ait: Cum suis
discipulis quasi parens cum liberis vivat: Longè e-
nim valentior amor ad obtinendum, quod velis, quam
timor. Unde quidam putarunt, præceptores istos aptio-
res esse, qui habeant liberos, quam qui *ἀτέκνοι* sint & ca-
libes. *Alstedius in Chronol. p. 1506.* Consentit hic
Quintilianus l. c. dicens: *Sumat præceptor ani-*
mm erga discipulos suos & succedere se in eo-
rum locum, à quibus liberi sibi traduntur, exi-
stimet. Id quod testatur *Paulus*; Discipulos suos
τέκνα ἀγαπητά filios dilectos, vocans. Et certè ni-
hil proficiet præceptor, nisi discipuli perspectum habe-
ant, se ab eo amari, eum magis ad clementiam, quam sa-
vitiam inclinare, imò non nisi invitum ad pœnas com-
pelli. Caveat itaque, monente *Müllero in Schul-*
Predigten/ juvenis, ne habuerit præceptorem, nisi eun-
dem & amicum. Autoritate etiam polleat Præceptor,
sine qua certè nec regere jugiter, nec docere utiliter
quis-

quisquam potest. Hanc autem alii à natura mentiun-
tur, cum mox eam ætati adscribant grandævæ, quippe
quæ plerumque cum gravitate & severitate (interdum
& morositate) est conjuncta; Mox eam à corporis pro-
ceritate, barba proluxiori & promissa, terribili vultu, ver-
borumque magnificentia dependere statuunt: alii verò
eam ab arte faciunt, à singulari scilicet corporis aut vul-
tus gestu; vel à frequentiori alloqvii recessu: alii aliun-
de eam trahunt ab enumeratione annorum, quo primum
Academiam accessere; vel à promotione Magisteriali;
vel à diuturniore tempore, quo officio aliquo functi
sunt. Verùm plerique, plerique inquam, errant, ne di-
cam omnes. Dicendum potius videtur, auctoritatem à
DEO dependere, DEUMQUE illius Autorem, Statorem, &
conservatorem esse. Hoc ipso autem minimè rejicio
media, per quæ DEO concedente, auctoritatem obtinere,
& conservare quis potest. Sed quæris, quænam illa sint.
Pietatem dico, probitatem, virtutem & non vulgarem
eruditionem. Hinc minimè videtur errare *Fabius*
citante *Schrevel. in Oecon. Scholast.* qui in hæc erum-
pit verba: Ad auctoritatem conservandam plurimum
confert, si præceptores, quam maximè possint, dent ope-
ram, ut teneriores annos ab injuria Sanctitas docentis
custodiat, & ferociores à licentia gravitas deterreat. Ab-
eat itaq; hic à mascula nostra & divina disciplina omnis
vitiosus, qui neque integer vitæ, neque sceleris purus est.
Abeat omnis timidus, tardus & abjectus. Speciatim verò
abeat & ultra Thulen exulet iracundus. Ira enim furor
brevis est, & ea præsentè nihil rectè, nihil consideratè,
nihil moderatè fieri potest. Abeat omnis *πληκτικός* pla-
gofus Orbilius, qui metum servilem discipulis incutit,
cujus schola est instar aulae Siculae, qui, cum in scholam in-
greditur,

greditur, fulminat, verberat, crines evellit, imò omne acerbitatis virus evomere studet, proq; deliciis habet, virgis, fustibus, pugnis, pedibus in fontes pariter, ac in fontes debacchari, qui impedimētū potius, quàm incrementum profectuum est. Abeat & procul recedat, qui bilem & rancorem ex curis & jurgiis domesticis conceptū in discipulos deinceps effundat, injuria enim longè turpissima, minimeque ferenda. Abeat & recedat longius is, qui odit discipulos, quorum à parentibus, vel fratribus, cognatis & agnatis se læsum putat, vel qui ob aliud quodpiam privatum commodum odio discipulos prosequitur. Imò omnes hïc absint affectus; ira namque rectum quod sit, ut dictum est, cernere minimè patitur: odium ad iniqua impellit; amor iudicium impedit, stimulat ad vindictam dolor, invidia precipitem agit. Egregiè hac de re disserit. *Plutarchus in Alexandr. p. 67. B. dicens: Cum videamus libertati dicenda complura adherere vitia, primò amorem nostri cacum demamus, ac diligenter caveamus, ne aliquam ad nos privatim pertinentem rem veluti læsi aut dolentes exprobremus. Non enim à benevolentia, sed ab ira proficisci putant sermonem, quo quis pro se ipso utitur, neq; admonitionis loco, sed vituperationis accipiunt. Et paucis interjectis: Hyperides Rhetor ab Atheniensibus postulabat, ut non tantum considerarent, an acerbè diceret, sed an iniquè esset acerbus: sic amici admonitio omnis privati affectus animi vacua, venerabilis est, & gravis, & contra quam oculos non audeas sustollere* *αἰδῆς οὐ καὶ σέμν' ἔχει ἀνατιβλέπειν.* Imò
Dio-

Diogenes persuasum habebat, se magni illius *Alexandri* fortitudinem multis parasangis superare, affectus ira, superbia & luxuria domando. Quid: quod nec is ferendus videtur, qui perpetuo est offensus iis, a quibus semel atque iterum ad iram est provocatus; ut potius verbis APOSTOLI det locum loquentis, ut solem occidentem nempe placabilitate nostram antevertamus. Absit porro aridus Magister. Eiusmodi enim in pueris non minus, quam teneris adhuc plantis siccum & sine humore ullo solum: Inde enim fiunt humiles statim & velut terram spectantes; qui nihil supra quotidianum sermonem præferre audeant. Macies illis pro sanitate, & iudicii loco infirmitas est. Absint luxuriosi & voluptatibus dediti. Quid enim honoris? Quid autoritatis sibi conciliabit is, qui voluptatum illecebris nocte dieque, interesse gaudet? Qui profusæ & intemperantis cænæ ganæa quærit? Qui eâ duritia oris est, ut depudere didicerit? Certè minorum animos voluptatum sequaces ad idem pertrahet malum, sui verò contemptum apud omnes pariet, Aristotelis testimonio, dicentis: *Ἀπὸ λασιότητος ζῶντες εὐκατὰ φρόνηται γίνονται* dissolutè viventes despicabiles fiunt. Penitus verò ejiciendi sunt illi, minimeque ferendi, qui vel mane, vel accepto prandio ebrui Scholam accedunt. Divina enim parum curant; qui vina sequuntur, inquit PALINGENIUS, & sicut ægroti malè tractantur manibus Galenistarum, aviculæ manibus puerorum: ita pueri manibus ebriorum Præceptorum. Absit porro omnis is, cujus mores sunt soluti, qui nimium loquax, qui absque omni iudicio & acumine omni de qualibet re aliquid crepare audet; ubi tamen nil nisi contradictiones, falsa & ridicula occurrunt. Abeat jaetabundus, arrogans & sibi placens, qui existimat se aliquid esse, cum tamen

tamen nihil sit, qui seipsum laudat & extollit, alios de-
 primendo spernendoque; vel alios ad se laudandum in-
 stigat; & adhortatur, qui se fontem & scaturiginem o-
 mnis eruditionis stulta, eaque vana imaginatione autu-
 mat, qui se solum columnam, fulcrum & fundamentum
 Scholæ impudenti ore proclamatur, & nescio quos; sub-
 itæ eruditionis & informationis modos jactitat. Imò ab-
 eat is, qui varia gesticulatione, histrionum vel circum fo-
 raneorum more, per vicos urbis volitat, & cum pueris
 puerilia tractat. Absit denique is, qui nimium familiaris
 est cum Discipulis. Collusionem enim & familiaritatem
 cum discipulis pestem disciplinæ scholasticæ esse, ne-
 mo non fateri cogitur. Certè quod eruditio & indu-
 stria interdum efficit, id penitus illa (familiaritas) de-
 struit, quem animis metum incutit, eundem etiam exi-
 mit, ut reverentia exulare omnis, petulantia & ferocia,
 vel in conspectum Præceptoris profilire videantur. Scire
 autem aves, in quonam hæc familiaritas consistat? In eo
 certè, si quis puerorum more cum discipulis conversa-
 tur, familiariter colloquitur, eos suaviter arridet, negli-
 gentes excusat, feroces laudat, pegmata varia ad lusus
 subministrat, otium & ferias concedit, imò nullum neq;
 reprehendat, neque corrigat, neque castiget. ^{sup} Hæc
 pestis, hæc labes est omnis disciplinæ: sic certè cordi-
 bus puerorum innata stulticia, quam Salomon ferula ex-
 pelli jubet, arctius confirmatur. O stulto stultior! O
 pueris puerilis disciplinæ cultu imprudentior! Ne autem
 penitus illam partem, quæ *institutionis* nomine venit,
 tacitus præterire videar, vel verbo quædam monebo ex
Schrevel. Bohemo & Gæz. Rect. Magd. Viris
illis Clariss. & de Rep. Scholast. meritissimis. Præ-
 ceptor scilicet sit solide doctus, qui non modò sciat unam
 vel alteram exceptionem ex Grammaticis, vel fabulam
 B aliquam

aliquam, sed ut in Superioribus Facultatibus & Philo-
phia non mediocrem habeat scientiam, eamq; possit ali-
is communicare: Scire enim tuum nihil est, nisi te sciat
hoc sciat alter, Interrogantibus liberè & promptè respon-
deat, scholam maturè ingrediatur, non sit fugiens labo-
rum, totus sit in Schola, & *Hoc agat*, neque vicariam
operam det uni discipulo, non sit segnis & remissus, qui
sub informatione sursum deorsum cursitans, semper cu-
riosus, quid Africa novi? impendat tempus, nonis qui
nec atiscultet nec attendat actiones & recitationes disci-
pulorum, sed potius vel planè taceat, vel aliud quid agat,
non is qui fallat odiosa prolixitate, & quod paucis verbis
proponi uno atque altero exemplo illustrari possit, huic
horas aliquot immoretur, non is qui modò hunc, modò
alium discipulum in propriis negotiis hinc illinc able-
get; sed fidelis sit in docendo, qui lectionibus præscriptis
insistat, neque aliud quid, vel etiam altiora, & captum
discipulorum excedentia proponat, qui deniq; ue varia-
tem fugiat: sicut enim in unoquoque opere mater vir-
tutis Constantia appellatur; ita universæ doctrinæ no-
vera est negligentia. Ut de concordia Collegarum,
quæ eluè! rara avis interris, & tamen præcipuum at
princeps in Scholis requisitum est, hac vice nihil dicam,
Ad ipsam nunc descendo DISCIPLINAM, & primo statim
loco observandam produco *adhortationem*. *Adhortationem*
dico, quæ præcedere debet omnibus. Undè rectè
Quintil. lib. septim. c. Si sapius admonuerit, hoc rarius
castigabit. Et *Seneca*: Neque is solus Reipubl. prodest,
qui candidatos extrahit & tuetur reos, & de pace belloq;
censet, sed qui juventutem adhortatur. Dein Severitas
cum clementia & comitate temperanda, ne illa in tristi-
tiam, hæc vero in petulantiam erumpat: utrumque juxta
malum,

malum, & indulgentia blanda, & implacabilis severitas, inquit *Naxianzenus*. Nocet interdum priscus rigor & nimia severitas. *Tacit. L. 1. Hist. 18. c.* Regnum enim Scholasticum, in quo subditi sunt pueri, & adolescentes sive cives, sive peregrini, quibus tamen Magnatum domus asylum, non in tyrannidem vertendum; siquidem officii & beneficiis consistit vita nostra, & concordia societas inter homines coalescit, nec tam terrore, quam mutuo amore in foedus & obsequium constringitur haec aetas: dura autem & immitis severitas animorum alacritatem frangit, & bona ingenia quotidiano metu obtunduntur & hebescunt. Quid enim prodesse is queat, qui cum debeat esse mansuetus, & omnibus humanitate obvius, vultu torvo & trementi ore, aspera contracta minuetur jurgia frontem, facie inter ruborem & pallorem variata clamore perstrepitet, errantes, non tam a bono retrahat, quam ad malum sua saevitia praecipitet. *Vel ut Schrevel. in Oec. Schol.* *Goezii* verba adducam. Quam ratione praceptor demulcebit discipulorum animos; qui visu & auditu juxta formidolosus, qui torvitate aspectus, asperitate vocis, truculentia morum, semper fulmina spirare videatur? *Vel ex Sebaldi Krugs / Aphorism. Scholast.* qui ad quamvis offensionculam statim ita in discipulos debacchetur, ut parentibus liberi livore, vulneribus, plagis, tuberibus, deformati, domum remittantur; vel qui ictibus pluat, & colaphis grandinet. Nec multum efficiet is, qui excarnificat discipulos, si memoria illis non constiterit, aut saepenumero in legendo oculus haeserit. Certe eo indignius haec videntur, quod gravius homini & durius imperare nonnulli volunt, quam imperatur animantibus brutis & mutis. Equum non crebris verberibus exterret domandi peritus magister. Fiet enim formidolosus & contumax,

max, nisi eum tactu blandiente permulserit. Aurea certe
verba, quibus *Silenus* citante *Rupert.* in *Val. Max.* l. 6. c. 3 p. m. 381.
Imperatorem *Probum* ita incessit: *An ignorabas, Probe, me-
dicos amara pharmaca egris cum aqua mulsa praeberere? Tu vero im-
mitis semper es asper eras, nunquam ut ulli cederes. Itaque iniqua tibi
quidam sed factis tamen tuis haut dissentanea perpessus es. Non enim
equis, non bobus, non mulis, nedum hominibus feliciter imperes nisi
in aliquibus ipsi aliquam tulum gratificeris et indulgeas. Quemad-
modum interdum egrotantibus medici quadam concedunt leuiscu-
la, uti majori in re obtemperare sibi non recusent. Ozymum her-
ba si manu leniter tractetur, odorem emittit fragrantissi-
mum, si conteratur, fetorem turpissimum. Navis si ve-
la nimium tendas, mergitur. Si relaxes, tutius vehitur.
Equi saepe adversus frenum contumaces; si habenas ses-
sor remittat aliquantulum consistunt. *HEIDERUS* volum.
Or. 2. p. 579. Id quod discimus exemplo *Augusti*, qui sub
imperii initio non omnia statim, uti decretum erat, exe-
cutus est, veritus, ne parum succederet, si simul ho-
mines transferre & invertere vellet; sed quaedam ex-
tempore disposuit, quaedam in tempus rejecit. *Dio*
L. 52. Imò *Plutarch.* L. de *Discrim. adul. & amici* f. 180. Vult,
ut laus objurcationi admisceatur. Quoniam, inquit
neque lumen admovendum est oculo inflato, nec ani-
mus aegrotus admittit libertatem & admonitionem in-
dilutam, utilissimum remedium fuerit, laus leniter ad-
mixta objurcationi. Non enim solum lenit ac remittit
reprehensionis asperitatem & adhortationis, verum e-
tiam gignit, in homine emulationem quandam erga se-
ipsum, ut secum ipse certet, dum honestè factorum com-
memoratione turpium pudescit & ob id se meliorum
exemplum praestare studet. *Nelut Alexand. Hist. L. de modo*
ed. Wend. monet: Praeceptores sint dulces in corrigendo.
Moderatè igitur fiant omnia, *PLUTARCH.* c. l. & omnia
tentanda prius; quam virgarum fasces expediantur, &
latera*

nudentur. Austeritas itaq; non sit tristis, nec dissoluta,
comitas, ne inde odium hinc contemptus oriatur. Respe-
ctus utiq; habendus vel *ad ingeniorum diversitatem*. Incredi-
bilis enim in eo varietas, nec pauciores animorum ferè,
quam corporum formæ. Et sicuti gemmæ quædam aceto
maceratæ, quædam melle decoctæ nidescunt: sic inge-
nia varia variè tractanda: meliores quosdã acris objur-
gatio reddit, alios in officio blandior retinet admonitio
de quo *Plutarch. c. l. Isidor. Pelus. L. 4. Epist. 145. P. Clem. Alexandr
L. 1. Pedagog. c. 8. p. 86. Vel ad Aetatis & indolis rationem*. Aliter enim
pueri, aliter adolescentes habendi & tractandi. Sic alii
exemplo, alii oratione corriguntur. *Isidor. Pelus. c. l.* Alii
freno, alii stimulo indigent. *Manuel. Imperat. de educat. reg.
præcept. 52. Alii obliquè, alii rectè carpendi. Laert. L. 7. p. 445.*
Aliorum vitia strictè observanda, aliorum nonnulla dif-
simulanda. *Isidor. Pelus. c. l.* Alii deniq; clam, aliq; palam cor-
ripiendi. *Augustin. serm. 16. de verb. Dom. Plutarch. c. l. p. 71. Isid. Pe-
lus. c. l. Dionys. Halicarn. L. 11. Antiq. Rom. p. 696.* Nec procrasti-
nanda est disciplina, sed in tempore adhibenda. Disci-
mus enim, *Plutarcho Præceptore*, primam pueritiam virtutis
imbuendam esse præceptis; robustiorem ætatem disci-
plinam non pati. Frangas citius, inquit *Quintilianus*,
quàm corrigas, quæ in pravum induruerunt. Tortuosos
arborum ramos jam ætate obfirmatos non inflectes. In-
durata calore argilla nullam, etsi admittaris, notam ad-
mittit, sed uda & mollis inquamvis imaginem fingentis
sequitur manum. Frustra terræ aut intenso hyemis fri-
gore, aut solis æstu indurata semen immittis, quod pri-
mo facere verè convenit. Neq; concedendum, ut seve-
rioris disciplinæ mos planè e *Rep. Literaria* exterminetur,
& tota illa disciplinæ exercendæ supellex Vul-
cano potius, quam Musis consecretur. Diluenda eorum

est opinio, & adhibenda potius malitiosis, refractariis & malè feriatís severitas, iis, qui susq; deq; monita præceptorum paterna habent. Medici certè est, dicit Asclepiades, & à Cornelio Celso repetitum; ut citò, ut tutò ut jucundè curet, & quandoq; si mollia malagmata morbi vis respuat, mordaciorè medicinà eam redundat & profliget, aut etià digitum præcidat, si ob eam rem gangræna ad brachium sit perventura, ut *Varro* loquitur. Non curent deniq; blandimenta patrum & matrum, nec etià eorum offensiones, neque etià nummos & donationes, neque argentea virga discipulos ejiciant, ut *Antisthenes*, qui interrogatus, cur tam paucos haberet discipulos, respondit: Ejicio eos aurea virga. Id quod de nimia pecuniarum extorsione hac vice interpretari mihi liceat. Nec denique nimis crebrò disciplinam exerceat, per integras horas objurgando, aculeatisq; dictis tempus terendo. Cave, inquit *Plut. c. l.* ne assidue reprehendas, & objurgandi cupidus videaris. Possem adhuc plura. Verùm propter temporis chartæq; penuriam hæc sufficiant, remittens cupidum lectorem ad *D. Horneji Bedeneken von Schulwesen. D. Jo. Mülleri Hamburgischen Schule Predigten. D. Dieterici Ulmischen Schul-Predigten. Schrevelium de Oecon. Scholast. Plutarchum, M. Thom. Sagittarium in Leg. Scholast. Wratislav. Joh. Görzium in Orat. de Discipl. in Schol. rectè & feliciter instituendâ, Jo. Bohemi Progr. Vgl. 2. aliosq;*

Plurimum autem hic possunt DOMINI SCHOLARCHÆ; si, sedula & indefinente Inspectione & Vigilantiâ defectus corrigant, refractarios poena graviore, probos verò & sedulos præmiis afficiant. Sed quid opus est verbis, ubi res ipsa loquitur. AMPLISSIMI enim DNN. SCHOLARCHÆ non modo hæcenus hisce omnibus invigilarunt & satisfecerunt; sed &, cum ego modis omnino legitimis, indulto divino, ad PASTORATUM
SCHMÖL-

SCHMÖLNENSEM vocatus essem, abiturumq; meditarer,
Virum, probum, pium, virtuosum, integrum vi-
tae scelerisq; purum, & eruditione certe non vul-
gari praestantem, Prae-Clarissimum nempe atq;
Humanissimum Dominum

M. PAULUM MARTINUM SAGIT-
TARIUM, Jevens.

Magni Parentis Filium maximè emulum, cui
fasces Rectorales & disciplinam exercendam
traderent, communi suffragio elegerunt & di-
gnum judicarunt. Hicce laudatus Vir die 15. Febr.
currentis anni solemniori ritu Dnn. futuris Colles-
gis, & toticatus Scholastico RECTOR, & Caput
Scholae sistetur, eidemque RECTORATUS insignia
baculus & virga, Matricula generalis, Cata-
logi Cl. Sup. & Primae speciales, Claves, Inven-
tarium, Leges, Acta Scholastica, Tomi Orato-
rii, Bibliotheca, illiusq; Ararium, Acceptorum
& Expensarum Tabula, & Rationes pro Prae-
miis distributis, it. Testimonia Scholarium &
Tabula Nigra, annexo candido voto à me extra-
dentur. Haec omnia novus Dominus Rector,
excipiet Oratione, quam de VI. aris ac picturis in Aca-
demia Atheniensium positis conscripsit, brevi sermone
expositurus quid bonarum literarum consecratos iis-
dem monere voluerit Antiquitas. Devotas etiam ac
debitas DEO, Serenissimo Patri Patriae, Dominis Can-
cellario ac consiliariis Aulicis, Scholarchis item & Pa-
renti persolvet gratias, totumq; claudet actum alloquio
ad

36. 209
ad Docentes, Discipulos & Illustris hujus Athenæi directo.

Ante autem, quàm hæc omnia peragantur, ipse ego de *Disciplina Scholastica utilitate, necessitate & difficultate*, brevissimis tamen, agam. Dein verò ad debitam gratiarum actionem *DEO, Serenissimo & Illustrissimo, Dnn. Patronis, Mecœnatibus & Inspectoribus* persolvendam, ut & ad *ultimum Vale. Dnn. Collegis, Discipulisq; & omnibus* Dicendum me convertam. Adeste itaq; *Viri Omnium Ordinum Honoratissimi, Summi, Medii, Imi*, tantum temporis negotiis vestris gravioribus subtrahite, Dignemini nos vestræ præsentiaè honore uti. Dies, uti audivistis, dictus est XV. Febr. Hora Pomerid. II. Neque ullus dubito, quin locum sitis hisce precibus relicturi. Favor enim vester vix aliter permittet. Tu itaq; L. B. si quem erga me hæcenus aluisti favorem, eundem si non augeas, conserves tamen. Tu autem, invide, sive obscurius iniquus es, sive non dissimulanter iratus, meliorem erga novum DN, *Rectorem* indue mentem. Ego, cum nihil fecerim, nec, divina assistente gratia, in posterum fecero, dignum, propter quod abs te contumelia afficiar, mendacia tua non curo. Vale. P. P. Altenburgi d. 12. Febr. Anno 1669.

SOLI DEO GLORIA.

Q.K. 514,42.

*De disciplina scholastica
utilitate et*

I. N. S. S.

ACTUM SOL

ORATION

Inaugurale

VIRI

Præ-Clarissimi atq;

DN. M. PAULI

SAGITTARII,

Illustris hujus Schola

timè vocati dign

De

SEX ARIS ET PIC

THENIENSIIUM ACADE

ut &

De

DISCIPLINA SCH

Valedictoria

l.

intimat,

VIROSq; omnium Ord

simos omni animi su

ad audiend

invitat

M. PETRUS Härtel/ Red

Pastor & Adjunct

ALTENBURGI, APUD GOTHOR

ANNO M. DC. L

